

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTĂ BISERICESCĂ, ȘCOLARĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

ABONAMENTUL:

Pe un an — — — — — 40 Lei.
Pe jumătate de an — — — — — 20 Lei.

Apare odată în săptămână:
DUMINECA.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
Arad, Strada EMINESCU Nr. 35.
Telefon pentru oraș și județ Nr. 266.

Congresul catehetic al preoșimii ortodoxe române din Ardeal.

Sedința a IV-a.

Se deschide la ora 3 d. a.

Prezidează *Dr. G. Ciuhandu*, mai târziu prezent și I. P. S. Sa mitropolitul *Nicolae*, principesa *Al. Cantacuzino*, și dl inspector general *Savin*.

La ordinea de zi punctul 7 al programului: *Materia de învățământ religios în școala primară*. Dl director seminarial *Dr. Petru Barbu* expune într'un studiu temeinic părerile sale de vechiu și încercat pedagog și autor de manuale pentru studiul religiei în școala primară. Arată scăderile de care suferă metoda învățământului religios și planul de învățământ și ilustrează cu exemple cum trebuie făcută o lecție de religie, pentru ca ea să servească scopul educației. De încheiere propune:

1. să se introducă 2 ore de religie pe clasă și elevii să fie duși la biserică dela începutul liturghiei;
2. autoritatea bisericească mitropolitană să conchete o anchetă catehetică pentru stabilirea programei analitice și redactarea îndreptarului metodic;
3. să se prelucere materialul de învățământ în lecții și să se publice în manuale pentru cateheti;
4. Să se introducă editarea oficială a manualelor de religie, ca să se înlăture greșelile și să se curme specula;
5. în sfârșit să se înființeze o Societate a profesorilor de religie.

La discuție asupra problemei iau parte par-protopop *E. Stoica* accentuând importanța poveștilor clasice în primul an de școală, în locul povestirilor morale. Stăruie asupra expunerii vii și atragătoare, în formă de istorisire a lecțiilor de religie, fără a se fărâmița în totdeauna după cerințele treptelor formale. În această privință îndrumă atențiunea asupra cărții dlui *Nispeanu*, care, deși nu poartă timbrul ortodoxei ei în toate, poate da prețioase orientări catihetului.

Părintele *Gh. Maior* sprijinește punctul de vedere al păr. *Dr. P. Barbu* și cere o *pedagogie ortodoxă*. Congresul acceptează propunerile referentului făcute la sfârșitul expunerilor sale.

La punctul 8 din program: *Educația religioasă în școlile profesionale și de ucenici*, încredințat spre referadă păr. *Pavel Borzea*, prezidentul spune, că

referentul împiedecat de pricini familiare nu s'a putut prezenta și cere autorizare din partea congresului, ca lucrarea să treacă prin cenzura comitetului central pentru a putea fi publicată în *Analele Asociației*, spre cunoștință obștească.

Ca încheiere a discuțiilor asupra învățământului religios în școală. I. P. Sf. Mitropolit *Nicolae* constată cu bucurie că discuțiile au fost ținute la un nivel vrednic de însemnătatea problemei catehizării. De când există biserica ortodoxă română nu s'a mai făcut poate o astfel de discuție, felicită congresul pentru acest frumos și înălțător început și urează: Cu Dumnezeu înainte! Biserica care are în mână tinerimea, mai târziu va avea cu sine caracterele credincioșilor!

Apoi continuă: Școala noastră dela cea primară până la cea mai înaltă a fost în trecut prea intelectualistă, preocupată în mod unilateral de importanța cunoștințelor, făcând apel la una din facultățile sufletești: rațiunea. Omul însă nu e numai rațiune, e și inimă și voință. Acea școală care face apel numai la rațiune, e unilaterală. Școala noastră a pățit de această scădere, și cea confesională. Cauza se pune în parte și în contul direcției pedagogice *Herbart Zilleriană*, care operează cu idei — deși nu numai ideile cărmuesc viața — și astfel școala a devenit mijlocul de strecurare a ideilor.

Pe urma metodei acestei direcții pedagogice o lecție de religie farimițată după anumite trepte formale și-a pierdut frumsețea și căldura. La puterea materialului istoric o importantă cerință catehetului în școală e să fie un bun povestaș. Așa ca să li se pară copiilor că istorisirea se petrece înaintea lor și să aibă aceleași impresii ca și când ei ar fi fost de față când sau petrecut la cele istorisite. Ai apropiat pe Mântuitorul de sufletul copiilor, având pe Hristos în inimi, poți fi sigur că zidești caractere. Caracterele și religionea nu se învață — se învață teologia, — omul religios și moral se formează prin o atmosferă religioasă. Astfel nu numai catehetul, ci toți în școală, prin toate obiectele de învățământ, să facă educație. Nu este permis să se introducă în școală nimic din ceace nu servește educația. Minunat arată *Förster* cum o lecție despre linia oablă poate fi întrebuintată ca mijloc de educație: ea te învață cum să fi drept în viață, cum să trăiești drept. Nimic nu are valoare în învățământ, ce nu stă în serviciul de săvârșirii sufletului omenesc. Iată de ce cerem să i-se

dea religiunii în școală importanța cuvenită, căci ea' mai mult decât ori care obiect, are în privire sufletul. Prin circulară — spune I. P. Sf. Sa — am oprit să se aplice planul ministerului care reduce orele din religione, ca să nu rămână școala fără religione. Noi reprezentăm prin aceasta interesele sufletului omenesc și odată cu capul nu ne vom supune la măsuri cari periclitează binele sufletesc al poporului.

Nu instrucția, ci educația este lucru de căpetenie. Instrucția e numai un mijloc, o unealtă pentru scopul superior al formării caracterelor morale. Educația se face îndrumând nemijlocit viața copilului. Să nu-l lăsăm pradă influențelor rele. De aceea cerem să se înființeze pe lângă școlile secundare internate sub îngrijirea bisericii. Și întrucât ea însăși nu dispune de mijloacele materiale, este de datoria statului să o ajute în această operă de educație și de cultură.

Apoi își întoarce privirile spre *școala confesională*. Cât de legați ne simțim cu inima de aceste școli. Noi le-am înființat și le-am susținut cu mari jertfe sufletești și materiale. Ne am despoiat bisericile de podoaba lor, ca să nu lăsăm școlile să peară și cu ele să dispară limba și cultura națională. Slujitorii altarelor aici trebuiau să-și concentreze mai ales atențiunea și forțele. Adeseori în loc de predică la sfârșitul slujbei de Dumineca trebuiau să îndemne, să stăruie pe lângă credincioși ca să jertfească pentru școală.

Cei ce azi se ridică împotriva ei, ori o nesocotesc, nu-și dau seama de această operă militantă pentru cultură, ca să se închine ei. Noi ne-am luat prin această școală un simțământ de răspundere pentru cultura namului. Și stăm în loc, hotărâți, în fața oricăror inițiative. Noi ne avem tradiția școlară, o zestre sufletească moștenită dela înaintași, — tălmăiată cu fumul de cădeiniță și nu vrem să risipim moștenirea.

Aci ne dăm pe deplin seama că nu mai sântem în primejdie ca mai înainte, dar sântem conștienți și de aceea că Statul nu are o slujitoare mai credincioasă decât biserica ortodoxă și nici cetățeni mai devotați, ca slujitorii altarelor. În numele cărui interes al statului ori al neamului este ignorat, este refuzat ajutorul bisericii noastre, pe care îl aduce prin școala sa confesională? Noi vrem să rămânem biserică militantă pentru cultură prin școala care reprezintă cel mai superior principiu cultural moral.

Andresându-se preoții îndeamnă să se facă apostoli ai acestor principii și pentru frații cari n'au fost aici la congres precum și în popor, ca întreagă obștea să-și facă din școlile confesionale stele luminoase de călăuzire în viață.

Promite că va iniția ancheta catehetică și întruniri ale cateheților și profesorilor de religie pentru stabilirea planului și îngrijirea de manuale. Corpul profesorilor de religie este la începutul organizării

sale și în măsura în care cresc puterile li-se va cere și o muncă tot mai rodnică.

Duceți din acest congres însuflețirea de a lucra prin școală la trezirea religiosității și moralității mlădițelor tinere, ca să avem o generație bună căreia să-i putem încredința scumpa moștenire a sufletului românesc. —

Prezidentul, *Dr. Gh. Ciuhandu*, mulțumește I. P. Sf. Sale pentru îndemnul cald și sfaturile înțelepte pe care le-a revărsat asupra congresului.

La ordinea de zi punctul 9 din program: *Dotația clerului*. Referentul, preot *Alexandru Popa* citește raportul său la sfârșitul căruia face aceste propuneri:

a) Să se facă o arondare nouă a parohiilor, extinzându-le prin afilieri unde acestea sânt posibile; pot rămânea neafiliate numai acele parohii la care situația topografică nu permite afilierea și care se pot întregi și cu preoți cu calificare mai inferioară;

b) Să se ordoneze ca toate parohiile să zidească case parohiale sau să dea echivalentul acestora, ca relut de chirie, și lemnele de foc în natură;

c) Leafa să se distribuie prin protopopiate lunar; cu această ocazie să se țină și conferințe și consfătuiri preoțești;

d) Să se uniformizeze stola, ear pentru cazul că preoțimea va fi salariată de către stat în mod corăspunzător, preoțimea se arată aplicată a renunța la stola.

II. Intre obiectele de învățământ la seminariile teologice să se introducă: apicultura, pomăritul, creșterea viermilor de mătase, cultivarea plantelor medicinale, și fiecare preot să fie obligat să se ocupe cel puțin cu una din aceste îndeletniciri.

III. Congresul să numească o delegație de 5 preoți cari să compună un memoriu, despre toate doleanțele preoțimii pe care, după ce-l vor fi comunicat și autorităților noastre bisericesti, să-l prezenteze guvernului și în care să ceară:

a) preoțimea ortodoxă să fie retribuită conform calificăției sale, în raportul cu salarizarea corpului didactic, care lucrează în acelaș ogor cu noi;

b) diploma preoților absolvenți de liceul complet și seminarul teologic să se echivaleze cu diploma licențiatilor în teologie din vechiul regat, iar pe viitor, pentruca calificăția să fie egală, să nu se mai primească în teologie decât bacalaureați, cari absolvând și cei 4 ani de teologie sunt egali cu licențiatii;

c) adausele familiare să se dea din nou, întrucât s'ar da și celorlalți funcționari și după norma acestora;

d) preoților fără eclejie sau fără eclejie completă să li se dea un spor de 25% la salar.

IV. a) Congresul să accepte pentru întreg clerul impozitul de 1% după salarul brut pentru înființarea casei preoților pe lângă universitatea din Cluj.

b) Aceeaș delegație de sub p. III să ceară Ministrului Cultelor să ia în budget o subvenție anuală

pentru casa preoților de $\frac{1}{2}$ milion lei, egali cu cea acordată casei învățătorilor de către Ministerul Instrucției;

c) să se ia în bugetul Ministerului Cultelor la titlul creditelor extraordinare suma necesară procurării unei case în Cluj pentru casa preoților.

Referentul comisiei de cenzurare p. V. Pușcariu mulțumește I. P. S. Sale p. mitropolit *Nicolae* pentru stăruințele depuse până acum pentru rezolvarea favorabilă a chestiunii din partea factorilor de stat; nu se indentifică însă pe de ntregul cu propunerile referentului și cere încadrarea preoțimii în statutul unic al funcționarilor salarizându-se după calificatie; ori de nu se face aceasta, preoțimea să se salarizeze din partea statului întocmai ca și corpul didactic, deasemenea după calificatie. Pentru contatarea calificatiei, seminariile noastre să fie considerate egale cu facultatea de teologie. Reducerea parohiilor o socotește ca o chestie ce necesitează studiu și de altfel cade în competența organelor bisericești. Sesiile parohiale să se întregască până la 32 jugăre și unde nu se poate să se dea echivalent 25% dela salariu. Celelalte chestii de detalii să se aranjeze de organele bisericești și de reprezentanții statului.

Pentru aranjarea dotației clerului propune o comisie de 5 membri care să prezinte dlui ministru al cultelor și PP. SS. Lor ierarhi un memoriu, iar în ce privește stolele să fie rugate organele eparhiale să le uniformizeze după eparhii, dacă nu se poate pentru întreaga mitropolie.

Intrucât acest nou memoriu nu va avea rezultat, comisia să raporteze comitetului central, ear acesta să convoace un nou congres extraordinar, cu reprezentanții despărțămintelor, pentru a delibera.

Congresul acceptază referadele ca material de studiu, și numește comisia de 5 în persoanele părinților: I. Cioran, E. Crăciun, P. Borza. Dr. N. Stinghe și I. Ludu.

P. asesor *L. Triteanu*, dă lămuriri asupra demersurilor făcute de autoritățile bisericești și propune să fie chemați în ajutor și parlamentarii preoți, în ori care partid ar fi, ca să intervină pentru soluționarea favorabilă a cauzei, lucru pe care de altfel l-au făcut și până acum, de câteori s'a ivit necesitatea.

Mai iau parte la discuție p. *Ioanichie Oprean*, protopop *C. Moldovan*, cari discută neajunsuri de prin parohii; iar *P. Cațavei* cere îngăduirea de a se putea strămuta preoții în alte eparhii, dacă aceasta dă o situație mai favorabilă.

I. P. Sf. Sa P. Mitropolit *Nicolae* pune întrebarea: dacă se poate îngădui să plece preoții tocmai de acolo unde e mai mare lipsă de ei ca în Țara Oltului? N'a oprit pe cineva să plece în altă parte când aduce mai mare folos acolo, ori când nu strică prea mult plecând, dar biserica care a crescut pe preoți trebuie să-și pună întrebarea: ce se întâmplă

dacă absentează dela postul lor, când și altfel în mitropolie sunt aproape 500 de parohii vacante și secretarii dau năvală și păgânismul sporește. Cererile personale de strămutare nu pot fi privite decât în lumina interesului general al bisericii. Dă lămuriri asupra străduințelor depuse pentru soluționarea favorabilă a dotației preoțești și spune că a primit promisiuni și asigurări din partea reprezentanților statului în ce privește salarizarea și cu privire la întregirea sesiilor prin reforma agrară, dar constată că nu pretutindenea s'a dovedit cuvenitul interes din partea preoțimii pentru apărarea intereselor bisericești cu prilejul acestei reforme. Iar reducerea parohiilor s'a făcut și până acum când s'a ivit vacanța unde a fost cu puțință să fie administrate de unul singur.

Congresul ia la cunoștință cu satisfacție deslușirile I. P. Sf. Sale.

La ordinea zilei punctul 10: *Propuneri*. Raportorul comisiei de cenzurare, *Dr. N. Stinghe* prezintă: 1) propunerea p. *Iancu Ștefănuț*, care cere măsuri de disciplinare față de preoții neglijenți; 2) propunerea p. *I. Crăciun*, ca „Revista Teologică” și „Lumina Satelor” să fie decretate organe oficiale ale Asociației; 3) a doua propunere a P. *Crăciun*, ca la internatul arhidiecezan să se pună la dispoziție loc pentru adăpostul preoților, când vin la centru; 4) propunerea p. protopop *E. Stoica*, ca preoții-pascălieri să fie eruați și suspendați din serviciu, din partea autorităților bisericești; 5) propunerea p. *I. Dăncilă*, ca să fie rugat Sf. Sinod pentru a cere factorilor de cădere organizarea clerului militar și numirea unui inspector general cu gradul de episcop; — referentul le recomandă congresului spre primire.

Congresul trece propunerea p. *I. Ștefănuț* comitetului central spre studiere; privitor la „Revista Teologică” și „Lumina Satelor” I. P. Sf. Sa răspunde: cu plăcere le aș ceda când preoțimea ar fi în stare să le susțină cu mijloace materiale și intelectuale, dar până la dovada deplină rămân în proprietatea celorce le-au înființat și le susțin; în ce privește localul de adăpost la internatul arhid., căzând în competența secției Sbiu, aceasta a și luat hotărâre în adunarea sa generală; iar propunerile de sub 4 și 5 congresul le încuviințează și le trimite biroului pentru a face adrese către forurile competente.

P. *Nic. Popa* din Ormindea reclamă contra superiorului său din protopopiat, care l-a tratat brutal în frământările electorale.

Congresul îndrumă pe reclamant a se adresa în scris comitetului central, care va studia cauza.

P. *Șt. Meteș*, în numele comisiei de candidare, propune lista biroului și comitetului central pe un nou period de 3 ani, dupăcum urmează: prezident *Dr. Gheorghe Ciuhandu* acesor cons. în Arad, secretar general preot *Pompei Morușca* directorul oficiului statistic mitrop. în Sibiu, casier central preot, *Virgil Nistor* secretar consistorial în Sibiu, membri în co-

mitet din *Secția Sibiu*: Lazar Triteanu acesor cons. Sibiu, Dr. Aurel Crăciunescu și Ilie Beleuță profesori seminariali Sibiu, preoții Aurel Nistor, Arpatac, Pavel Borza, Viștea de jos, Ioan Crăciun Spring și Ioan Dăncilă, Sibiu; din *Secția Arad*: protopopii Ioan Georgia, Boroșineu, Dr. Patr. Țiucra, Vingă, Dr. Ștefan Cioroianu, Banat Comloșulmare, preoții Dr. Ioan Felea, Pecica, Iancu Ștefănuț, Mândruloc, Mihail Cosma Răpsig și Traian Cibian, Țela; din *Secția Caransebeș*: protopopul Andreiu Ghidiu, Dr. Petru Barbu, director seminarial, Caransebeș, protopopii Dr. Gheorghe Popoviciu, Lugoj, Mihail G. Șpar, Bogșa montană, Ion Geția, Buziaș și preot. Nicolae Văleanu, din *Secția Oradea Mare*: Dr. Aurel Magier, ases. cons. Zaharie Moga, asesor consistorial, Damaschin Ioanovici, prof. de religie, Oradea-mare, protopopii Petru E. Papp, Beiuș, Alexandr Muntean, Tileagd și preoții Gheorghe Popa și Iosif Moldovan, Oradea-mare, din *Secția Cluj*: asesorul consist. Dr. Sebastian Stanca protopopii Dr. Ioan Lupas, profesor univ., Cluj, Vasile Gan-Baia de Arieș, Ioan Teculescu, Alba-Iulia, preoții Aurel Muntean, Sebeșul mare și Suciu.

Părintele *P. Morușca*, secretar general de până azi, roagă congresul să-l lase din combinație, alegând alt secretar general, căruia îi pune în vedere ajutorul și experiențele sale de până aci.

Pusă chestiunea în discuția congresului, acesta insistă, ca părintele secretar să păstreze și pe mai departe funcțiunea de secretar general.

Congresul primește lista comisiunii de candidare, în întregimea sa.

Exhaustivă programa congresului, părintele președinte Dr. *Gh. Ciuhandu* își exprimă mulțumirea pe care o dărește membrilor congresului, pentru seriozitatea și demnitatea, cu cari s'au purtat discuțiunile. Nivelul înalt al discuțiilor și mai ales felul, în care au fost concepute problemele dela ordinea de zi, dau dovada despre maturitatea de gândire a clerului nostru, precum și despre râvna, cu care preoțimea stie să se apropie de misiunea sfântă a sa.

Nădejdea noastră de bine, că ne vom achita cu demnitate de apostolia noastră — continuă părintele președinte — este, că Asociația clerului, ca mijloc al unei activități sistematice, a avut fericirea, de a avea de față și la acest congres, pe I. P. Sf. Sa Părintele Mitropolit, urzitorul acestei organizații. Mulțumim I. P. Sf. Sale cu toții, pentru că și pe acest congres l-a onorat cu prezența Sa și mai ales pentru prea prețioasele lămuriri și povețe, cu cari ni-a întărit sufletele, și-l roagă, ca și pe viitor să păstreze aceste legături sufletești chemate a înălța conștiința clerului despre misiunea sa în viață. Cu aceasta, a declarat congresul al treilea de încheiat la ora 6³⁰.

I. P. Sf. Sa de încheiere dorește ca sfătuirile ținute la înălțime să aducă roade bogate. Bunul Dumnezeu să binecuvinteze rodul ostenelelor și pe Sfin-

țiile Voastre ca să vă întoarceți cu bine și să puteți conduce poporul și în viitor pe calea legalității și a bunei frății creștinești. Domnul să vă binecuvinteze!"

T. Român.

† Văd. preoteasă Draghina Secula n. Mera.

A trecut la cele eterne Vineri în 1 Decembrie a. c. Pomenirea ei însă va rămânea, căci ca o evlavioasă creștină a ținut să-și eternizeze pe veci numele prin faptul, care se laudă de sine, că întreaga avere în bani și realități, în valoare de aproape jumătate milion Lei, a testat-o diezei noastre arădane pentru augmentarea fundațiunii fostului său frate Dr. Iuliu Mera, cu scopul de ajutorare a studenților români ortodocși dela școlile mai înalte.

Rămășițele pământești ale reposatei au fost transportate Duminecă din casa proprie din Șiria în sf. biserică din loc, unde s'a săvârșit prohodul prin protopopul Șiriei M. Lucația, cu asistența preoților de acolo V. Popovici și R. Măierușan și diaconul referent. cons. I. Cioara din Arad.

Panegiricul l'a rostit protopresbiterul tractual, fiind de față pe lângă puținele rudeni ale reposatei, un numeros public, care a dat ultima cinste aceleia, care a fost soția păstorului sufletesc de odinioară din frunțașă comună Șiria.

Răspunsurile și cântările funebrele le-a executat cu multă duioșie corul elevilor seminariști dela institutul nostru teologic din Arad.

Memoria reposatei va fi binecuvântată în veci din partea generațiilor de tineri, cari vor fi ajutamați la studii din jertfa de bună voie adusă de acest suflet nobil pe altarul culturii naționale.

Fie bineprimită jertfa ei, iar sufletul său sălășluit în corturile dreptilor.

„Lumina Satelor“.

Cel mai bun și mai credincios auxiliar al preotului satelor noastre, cu scop predominant de propagandă pentru dreptmăritoarea noastră credință, nu este prijit în măsură suficientă tocmai de aceia cărora vrea să le fie povătuitor împreună luptător, dând tot odată exemple înălțătoare din viața noastră de toate zilele, precizând concepțiile despre superioritatea moralei și cultivând un patriotism luminat în mijlocul curentelor cari sapă la temelia bisericii noastre naționale și la temelia statului nostru deopotrivă.

Înalt Prea Sfântia Sa metropolitul nostru, Nicolae, a grupat pe lângă sine forțe tinere cari în activitatea lor de pân'acum s'au afirmat de un element prețios și cu ajutorul cărora vrea să pună în lucrare regenerarea vieții noastre bisericești, culturale, sociale și economice, tot atâtea probleme cari reclamează oameni integri. Inceputul a trebuit făcut de jos, dela temelie, în masele noastre populare; iar lucrătorul sta gata, bine înormat cu armele cunoștinții: preotul nostru *Iosif Trifa* dela Vidra n'a petrecut timpul în lenevire, ci resfoind biblia în serile lungi acolo în casa parohială de sub poalele munților a căror picuri străbat nourii. Ochiul ager al metropolitului nostru l'a observat și l'a chemat la sine, încredințându-i o conducere și redactarea revistei „Lumina Satelor“, menită să pătrundă în toate casele sătenilor noștri, sădind dragostea deaproapelui în inimile credincioșilor și pregătindu-i ca cu vrednicie să primească pe Hristos în toată vremea și în tot ciasul.

Cum să achitat părintele *Iosif Trifa* de datorința încredințată lui, eu cred că n'am s-o accentuez. Munca lui nu numai de preoți, ci în nenumărate rânduri chiar și de mireni bisericești noastre a fost aprețiată și recunoscută. Infiltrațiunile lente, Duminecă de Duminecă, au schimbat în multe locuri mentalitatea poporului nostru sedus de străine graiuri și de străine învățături, iar drept dovadă, au trimis scrisori de căință cu promisiuni de îndreptare.

Adevărurile din biblie, pentru toate timpurile, scoase și aplicate cu atâta iscusință, au spart multe capete goale și hibride; iar astăzi tiparul din „Lumina Satelor“ este ferul roșu care arde pecetea pe fruntea puțin credincioșilor și pe același cari cu mâni sacrilege s'ar atinge de amfora credinței noastre.

Cum, dară, nu înțelegem rostul acestei întreprinderi utile pentru noi și pentru credincioșii noștri?!

Este aceasta o monstruoasă împietate pentru cea mai scumpă instituție a noastră, sau, doară, e la mijloc o indiferență păcătoasă, carea nu ne mai poate trezi din somnolență și letargie?! Pentru că descoperirea în plin congres, că „Lumina Satelor“ lucră c'un deficit de 35.000 Lei tot la trei luni, înseamnă că preoțimea noastră n'a lucrat cu însuflețire pentru răspândirea revistei în structurile largi ale populației noastre. Va să zică, n'a dat concurs celui mai bun tovarăș care-l însoțește la sfânta biserică, la școală, în mijlocul bucuriilor și a necazurilor, în poienile pădurilor și în largul câmpiilor, pretutindenea unde mișcă și trăiește poporul nostru. E o mare greșală aceasta, carea trebuie corectată și neamănat!

Înalt Prea Sfântia Sa metropolitul nostru și a exprimat dorința, ca fie-care preot să trimeată neamănat zece adrese cel puțin de a-le sătenilor noștri iubitori de carte la redacția „Lumina Satelor“, ca în felul acesta răspândindu-se revista în mii și mii de exemplare, să poată fi eliminat deficitul și să se deie posibilitatea pentru o redactare mai vastă, cuprinzând întreaga viața noastră bisericească, culturală și economică din metropolie.

Atrag atenția, în Hristos fraților mei, asupra acestei dorinți a I. P. Sale și-i învit să facă și îplinească acest gest, pentru că fac un bun serviciu bisericești la altarele căreia se închină și slujesc.

Iancu Ștefănuș,

preot, preș. despărț. ppesc Arad
al Asociației „Andrieu Șaguna“.

Cerc religios în Odvoș.

Pe o vreme ploioasă, când omul se simte mai bine în ciubul cald familiar, am plecat — conștii de chemarea noastră — să ne facem apostolatul în comuna Odvoș. Am sosit în parohie înainte de începerea Sf. Liturghii, în ziua de 14/27 Octombrie, ziua Cuvioasei Parascheva, sau în ziua de „Vinerea Mare” cum numește poporul de pe aici această sărbătoare.

Poporul gătit de sărbătoare aștepta cu bucurie sosirea preoților din comunele vecine. Ajunși la sf. biserică ne-am pregătit de începerea sf. Liturghii, carea a fost servită de preoții: A. Doboș, D. Ganea, I. Chebelev și I. Evițian. Răspunsurile liturgice le-a cântat corul plugarilor din Căpruța, condus și instruit cu multă pricepere de preotul D. Maci de acolo, care anume a fost invitat pe ziua sus numită, ca și prin aceasta să se înalțe farmecul serbării.

La priceasnă a predicat poporului adunat preotul I. Chebelev din Șoimoș, pornind dela cuvintele Mântuitorului: „Și zise femeii: Credința ta te-a mântuit, mergi în pace”, (Luca 7. 50) arătând, că celce revine la credință și în ceasul al 11-lea se poate mântui. Sfătuiește poporul, ca credința moștenită dela înaintașii lui, s'o transpună în inimile copiilor, ca astfel să se perpetueze cuvântul lui Dumnezeu. Mai amintește cum poporul nostru, prin credința moștenită și păstrată prin biserică, a putut să treacă peste toate primejdiile, până ce a ajuns în zilele noastre să fie liber în țara sa. Incheie prin o scurtă rugăciune, cerând darul lui Dumnezeu, ca cuvântul dumnezeiesc sămănat de dânsul „să aducă rod cu sutele”.

Terminată sf. Liturgie se servește sf. taină a maslului de cătră trei preoți, asupra bolnavilor din comună și jur, precum și asupra celor sănătoși, cari cu bucurie se apropiiau de sf. Taină.

Terminate aceste la orele 1½, preotul din loc adresează cuvinte de mulțămire preoților veniți la cercul religios, precum și poporului, care și el s'a achitat de datorițele sale.

Făcând în destul tuturor, am luat masa, apoi am plecat fiecare la vetrele noastre.

Referitor la serviciul divin, cu ocaziunea cercurilor religioase, am unele observări: Unii preoți prea lungesc serviciul, alții îl prea scurtează; nu suntem obicinuiți a servi mai mulți și așa nu suntem siguri în mișcările dela altar; unii la luarea vremii ies pe ușa din spre mează-zi și intră pe cea de cătră miază-noapte, iar alții fac invers. Pun o întrebare: Să ni-se spună, cum este corect și pentrue? După aceasta vom da și noi răspunsul.

Raportor.

Ceva despre Macedo-Români.

I.

Sub acest titlu mi-am pus de gând să public în revista *Școala* câteva articole, cari ar fi de natură să ne înlesnească, măcar în mod elementar unele cunoștințe despre acești frați, încunjurați din toate părțile de marea slavă și albano-greco-turcă. Nu sunt în măsură a face un studiu precis și amănunțit despre Macedo-Români, ci îi voi arăta așa cum i-am văzut și cunoscut în călătoriile mele prin Albania și Macedonia nordică, arătând și gradul de cultură, ocupațiunea și unele din obiceiurile lor etc.

În cursul marelui războiu, ca ostaș austriac, m'a purtat soartea ca și pre mulți alții și pe mine prin locuri cunoscute doar din lecțiile de geografie sau istorie. Am avut în acest mod ocaziunea să-mi îmbogățesc cunoștințele câștigate, în mod practic, am avut ocaziunea să petrec în vest între popoare mai civilizate, între Cechi și Germani și mi-a fost dat să călătoresc și în Balcani prin Serbia, Muntenegru și Albania și să cunosc și aceste popoare, unele de tot primitive. În acest mod am putut face o comparație între diferite națiuni, se înțelege în mod general, pe tema culturală, economică, școlară etc.

Providența a voit, ca prin războiul mondial să se unească Români sub un singur sceptru, să li se împlinescă visul secular și să formeze un singur stat, mare și frumos.

Aromânii sau Macedo-Românii, fiind că locuiesc încunjurați de alte popoare, ce formează între noi și acești frați un zid destul de puternic, cu greu se pot aștepta la vr'o unire cu noi și nici noi nu ne putem gândi la așa ceva.

Deaceea Statul Român ar trebui să aibă pururea în vedere și interesele culturale ale acestor Români, ce constituiesc neapărat, deși în afară de el, un mădular însemnat al Românișmului. Ne place a crede, că prin înrudirea înaltei noastre Case Domnitoare cu casele domnitoare din Grecia și Serbia, Românii din aceste țări, vor dobândi oarecari foloase în privința națională și culturală, vor fi tratați mai omenește primind unele avantagii pe terenul școlar. Și nu ne îndoim că tinerele regine ale acestor țări, vor alina durerile fraților noștri.

II.

Macedo-Românii, sau după cum se numesc ei singuri Aromânii, locuiesc în masse compacte în Tesalia și Macedonia, apoi în insule și împrăștiati între Albaneji și Sârbi în întreaga Albanie și Sârbie sudică. Dovadă despre vitalitatea Neamului Românesc sunt tocmai acești din urmă, cari în condițiuni atât

de nefavorabile ființei lor și-au menținut în mare parte limba și conștiința națională. Limba aromână e întrețesută cu foarte multe elemente din limbile străine, cu toate acestea un Daco-Român îl va înțelege în scurt timp și pe deplin pe un Macedo-Român. E cert că o mare parte dintre Aromâni, au fost absorbiți de elementul slav și albanez, ceea ce ni-o arată spusele unui bătrân Aromân din Durazzo. Acest bătrân, cu numele Vasali Gazi zice după ce l'am întrebat despre multe: „În Dura, Dracși (Durazzo) înainta a timpilor di 80 ani, era multi Armâni cire tot uitat limba și s'au făcut Albaneji“. Astăzi doar de mai sunt trei sau patru familii, pe cale de pierzare. Acelaș lucru l-am constatat și în Cavaia, nu departe de Durazzo, apoi în Vorra și Lyushna, în Bazar-Syak și Preza...

Vedem că în părțile nordice ale țărilor balcanice, elementul aromân e slab, și în multe localități unde înainte de 50 ani trăia un număr oarecare de familii aromâne, astăzi a dispărut. Tabloul următor ne va arăta cam cum se prezintă Aromânii în orașele mari albaneze: În Durazzo 3 familii, în Tirana 20, în Elbasau 30, în Berat 25, în Fieri 30, în Korca 23, în Mostopole 10, etc. Proporția Aromânilor cu străinii e aproximativ 1:9 și 1:10. Tot așa și în celelalte orașe și orășele, ceea ce ne indică, că mai înainte vor fi fost proporțional mai mulți Români și că pierzându-se cu timpul, au rămas proporțional în urmă, dat fiind motivul, că poporul la țară își menține mai ușor naționalitatea ca cel de la oraș. Prin satele albaneze, în regiunile Tirana, Berat și Fieri, locuiesc Aromânii împreună cu Albanezii creștini sau mohametani, numindu-se „Arbinezi“ și nu Aromâni. Numai întrebându-l de aproape îți răspunde: „Mini Armân!“ și-apoi te întreabă: „Tini țe-i?“ (Eu sunt Aromân — tu ce ești?)... Se află însă și sate aproape românești așa d. e. Metali, lângă râul Semeni aproape de Fieri și Lyaparda spre nord de Berat, apoi Uznova maze (mare) și Dobronicu spre sud de Berat etc.

Ură pe tema națională pare a nu exista între Aromâni și conlocuitorii lor, deoarece Aromânii nu-și afirmă niciodată naționalitatea, ci sunt cunoscuți numai ca știind și armânește. Vorbesc limba albaneză sau a conlocuitorilor lor, ca înșiși aceștia și numai în familie se servesc de limba maternă.

Înainte de a trece mai departe, trebuie să amintesc unele despre conlocuitorii Aromânilor în privința culturală în general, deoarece nu ne putem face o idee destul de clară despre Macedo-Români, fără a cunoaște în linii generale elementele conlocuitoare și în număr mai mare.

(Va urmă.)

INFORMAȚIUNI.

P. S. S. părintele Episcop Ioan, s-a reîntors la reședința Sa, — venind dela București — Duminecă în 27 Novembrie v. a. c.

Înștiințare. Se aduce la cunoștința celor interesați, că examenele de capacitate de corigență la școala normală ort. română din Arad se vor ținea Joi în 22 Decembrie st. v. (4 Ian. 1923 st. v.), la orele 10 înainte de amiază. Candidații să-și înainteze rugărilor direcțiunii institutului până în 17/30 Dec. a. c.

*Direcțiunea școlii normale
ort. rom. din Arad.*

† **Părintele Lucaci.** S'a stins Marția trecută, în 28 Noemvrie a. c., la vârsta de 70 ani, marele luptător pentru drepturile poporului român, părintele Dr. Vasile Lucaciu.

Cine din noi nu cunoaște suferințele lui ce le-a purtat cu frumoasă bărbăție pe vremea Ungurilor, apărând cauza neamului, cu fruntea ridicată și neînfricat de întunericul și mușegaiul temnițelor ungurești, de cari a avut parte din belșug.

A luat parte la toate mișcările pentru desrobirea noastră națională, cu ochii mereu țintiiți la țara mamă de peste Carpați.

Și când clipa desrobirii noastre veșnice a presimțit-o în ceasul deslănțuirii marelui războiu, „leul dela Șișești“, de care le era groază Ungurilor, în tovărășia poetului O. Goga, „cântărețul, pătimirii noastre“, a trecut munții despărțitori de frați, ca să pregătească și să determine opinia publică din vechiul Regat pentru intrarea ostașului român în luptă contra subjugătorilor noștri de veacuri.

Bunul Dumnezeu l-a învrednicit să-și vadă împlinit a ceea ce visul de unitate al tuturor Românilor, pentru realizarea sfântă a căruia și-a închinat toate zilele vieții sale.

Dragostea de neamul său să servească tuturor generațiilor ce ne vor urma drept cea mai înălțătoare pildă de urmat.

Odihnească în pace!

Necrolog. Cu inimă zdrobită de durere aducem la cunoștința tuturor rudeniilor, prietenilor și cunoscuților trecerea la cele eterne a scumpului și neuitatului nostru fiu și nepot. Mircea, întâmplată la 14/27 Noemvrie dimineața la 1 oră în etate de trei

ani. Inmormântarea a avut loc la 15/28 Noemvrie în cimiterul ortodox din Semlac. Dormi în pace suflet bun. Cornel Vuia preot și Olimpia născ. Gherga părinți, văd. Marta Roșu străbunică, văd. Georgiua Vuia, Ioan Gherga preot și Talida născ. Barzu bunici, Aurel Gherga preot și soția Domnica, Tiberiu Vuia unchii și mătușă.

O declarație, a primit redacția noastră, iscălită de inteligența din Ghioroc, în care se spune că cele susținute de învățătorul Mi-huța în „Biserica și Școala” Nr. 44, nu co-răspund adevărului. — Notăm că pentru supri-marea târgurilor, ce cad pe zile de Dumineci și Sărbători autoritatea bisericească a inter-venit și va interveni și pe viitori la forurile cu cădere.

Monede (aur, argint, metal) și bancnote de hârtie, vechi și străine, cumpără cu preț convenabil, un amator. Adresa la administrația ziarului „Biserica și Școala” Arad, Str. Emi-nescu 35.

BIBLIOGRAFIE.

În editura librăriei diecezane din Arad a apărut o colecțiune frumoasă și bogată de: Colinde, cân-tece de stea și cântecele irozilor. Broșura se estinde pe 80 pagini.

Prin publicarea acestei colecțiuni de colinzi, tipografia diecezană face un serviciu mare literaturii noastre populare. E de dorit că aceasta folositoare carte, menită a păstră frumoasele noastre datini stră-moșești, să fie răspândită în cercuri cât mai largi. Prețul unui exemplar 5 Lei.

A apărut

Calendarul diecezan din Arad

pe anul 1923. Conține: Cronologia, Sărbători și alte zile schimbătoase, Posturile, Deslegări de post, Pa-rastase oficioase, Sărbători naționale, Zile de repaus la judecătoria, Regentul anului, Anotimpurile, Partea calendaristică, Întunecimile anului 1923, Taxele de postă, telegraf și telefon, Consemnarea târgurilor din Crișana, Bănat, Ardeal și vechiul Regat, Timpul cât poartă animalele, Timpul vânatului și o parte literară instructivă, împodobită cu foarte multe clișee.

Prețul unui exemplar fără șematism 5 Lei, cu șematism 7 Lei. Revânzătorii beneficiază rabat. Se poate comanda contra bani gata la librăria diecezană din Arad.

CONCURSE.

Pentru îndeplinirea definitivă a parohiei **Băsă-răbasa** cu f. Brotuna, amasurat ord. Consistorial Nr. 1687/922, se publică concurs cu termen de **30 zile**, dela prima apariție acestuia în „Biserica și Școala”.

Emolumentele sunt:

1. Sesie par. circa 8 jughere pământ arator și un intravilan din foaia 4. Băsărăbasa în loc de „bir parohial”.

2. Dela filia Brotuna bir paroh. o polovică (15 litre) cucuruz sfărmat.

3. Stoalele legale.

4. Dotația dela Stat. Casă parohială nu estel

Alesul va catehiza la școala de stat din Vața de jos, până când parohia va avea școală în loc. Tot dînsul va avea să solvească dările publice după uzufructul sesiei par. Parohia e de clasa III.

Reflectanți î-și vor înainta cererile de concurs ajustate cu toate documentele prescise cei din alta dieceză vor alătura și litere de admitere dela Episcopul diecezan din Arad, adresate Comitetului parohial la Oficiul protopresbiteral gr. ort. rom. al Hălmagiului și anume în termenul desus. Doritori de a ocupa acest post vor avea să se prezenteze în bisericele din matră și filie spre a celebra sf. Liturghie respec-tive a predica spre a se face cunoscuți poporului.

Comitetul parohial.

Inconțelegere cu: *Cornel Lazar* m. p. ppresbiter.

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea parohiei vacante de cl. III. **Selegeni**, să escrie concurs cu termen de **30 zile**, dela prima publicare.

Emolumente:

1. Sesie parohială constătătoare din 16 jugh. pământ arător și fânaț.

2. Bir și stole legale.

3. Casă parohială și supra edificate.

4. Intregirea salariului dela stat.

Alesul va catehiza fără a pretinde dela parohie altă remunerație și va plăti contribuția după benefi-ciul său dela parohie.

Recurenții în termenul regulamentar se vor pre-zenta în cutare Duminecă, ori sărbătoare în sf. bise-rică din Selegeni pentru a-și arăta desteritatea în tipic, cant și eventual în oratorie.

Recursele se vor adresa oficiului ppresbiteral din Buteni. Reflectanții din alte dieceze, vor prezenta litere de admitere la acest concurs dela I. P. S. Sa Episcopul nostru diecezan.

Comitetul parohial ort. român din Selegeni.

Inconțelegere cu mine: *F. Roxin*, protopresbiter.

—□—

1 3

Redactor responsabil: **SIMION STANA** asesor consistorial
Censurat: **Censura presei.**